

DE REFORMATIE

WEEKBLAD TOT ONTWIKKELING VAN
HET GEREFORMEERDE LEVEN

DIE WEE JEUGD VERNIEUWT

ALS EENS ARENDS PSALM 103:3

Onder redactie van Prof. Dr V. Hepp, Dr K. Schilder, Dr C. Tazelaar en Prof. Dr J. Waterink

Medewerkers: Dr H. A. van Andel, Solo; Dr R. E. van Arkel, Utrecht; Dr Henry Bouts, Grand Rapids; Dr C. Bouma, Zwolle; Dr K. Fernhout, Vreeswijk; Prof. Dr F. W. Grosheide, Amsterdam; Prof. Dr T. Hoekstra, Kampen; Dr G. Kelzer, De Steeg; Dr B. A. Knoppers, Amsterdam; Dr J. W. Marinestijn, Amsterdam; Dr F. C. Meijster, Rotterdam; G. Meima, Groningen; Dr D. Postma, Burgersdorp (Zuid-Afrika); Dr A. Ringnalda, Soerabaja; Dr J. C. Rollmann, Wassenaar; J. Strikwerda, Dokkum; Dr J. Thijss, Zwolle; Dr J. Veldkamp, Hilversum; Prof. Dr D. H. Th. Vollenhoven, Amsterdam; Dr J. de Vries, Tilburg; Dr J. D. Wielinga, Franeker; Mr J. A. de Wilde, 's-Gravenhage.

Adres der Redactie:
Prof. Dr V. HEPP, Van Breestraat 14, Amsterdam.

Drukkers-uitgevers:
OOSTERBAAN & LE COINTRE, Goes.
Tel. No. 58 — Postrekening No. 36000.

Abonnement: f1.25 per drie maanden bij vooruitbetaling.
Voor 4 Buitenland f7.50 en voor Ned.-Indië f8.— per jaar.
Advertentie: 25 ct. p. regel. — Losse nummers f0.15.

INHOUD: Ware en valsche „mystiek“ in de zielszorg. — Uit de Schrift. Opstanding en heerlijkmaking. (Rom. 8:11; 2 Cor. 5:18). — Kerk. Leven. Modernistische geloofs-bijdena. III. — Lit. en Kunst. Dr. Ritters „Kritische Reis“. — Pop. Wetensch. Schetsen: Iets over het beeld van Jesus in de moderne literatuur. XXVIII. — Opvoeding en Onderwijs. Individuele Opvoeding. IV. — Perschoon. — Boekbespreking. — Kerknieuws.

WARE EN VALSCHE „MYSTIEK“ IN DE ZIELSZORG.

Wanneer ik aan het uit de praktijk opgekomen verzoek, om iets te schrijven over „ware en valsche „mystiek“ in de zielszorg“, ga trachten te voldoen, dan wil ik enkele voorafgaande opmerkingen doen.

Allereerst leg ik den nadruk erop, dat de volgende artikelen met opzet het vraagstuk stellen en naderen, niet van theoretische, doch van praktische zijde.

Wilde ik het onderwerp, gelijk het boven geformuleerd is — met of zonder aanhalingsteekens voor het woord „mystiek“ — rustig behandelen in gewonen redeneerenden vorm, dan diende ik eerst eenige kolommen te wijden aan de betekenis van het woord „mystiek“, daarna het begrip „mystiek“ te onderscheiden van verwante begrippen; ik moest dan het verschil aanwijzen (en in elk geval mezelf streng voor oogen houden) tusschen „mystiek“ en „mysticisme“, en „piëtisme“, en „piëteit“, en „bevinding“, en „geloof“, en ik moest een verhandeling geven, althans daarvan de hoofdlijnen voor eigen bewustzijn volgen, een verhandeling over recht en betekenis van de christelijke mystiek, en de plaats, die deze inneemt in het werk van Gods genade in ons hart enerzijds en in het gewone, algemeen-menschelijke, zielkundig bestaan van de persoonlijkheid anderzijds. En nog zoo heel veel meer.

Maar van dit alles zal hier niets geschieden. Ik bedoel slechts enkele algemeene opmerkingen te geven, die de praktijk van iederen „zielszorger“ raken. Alle poging tot wetenschappelijke ordening der stof en tot systematischen opzet der redeneering ontbreekt in de volgende artikelen. Inzoooverre is hierin opzet, dat enerzijds vele onzer lezers een dergelijke wijze van behandeling zoo af en toe gaarne zouden zien, en dat anderzijds slechts op deze manier door mij kan voldaan worden aan een tot mij gericht verzoek, om een, zuiver praktisch bedoelde, inleiding op een ouderlingen-conferentie over „ware en valsche mystiek in de ouderlingenpraktijk“, naar den zakelijken inhoud althans, weer te geven in geschrifte. Met eenige wijzigingen en weglatingen wil ik het toen gesproken trachten uit te werken.

In verband hiermee vraag ik de aandacht voor een tweede opmerking: er staan aanhalingssteekens, niet zonder groote oorzaak, in den titel hierboven om het woord „mystiek“, en in alles, wat nog volgen zal, mogen die aanhalingssteekens er geen oogenblik af. Het is immers mijn vaste overtuiging, dat veel van wat doorgaans „mystiek“ heet, volstrekt dien naam strikt genomen niet waard is; dat voorts in ons praktisch kerkelijk-geestelijk leven termen als „mystiek“, „bevinding“, „onderwerpelijkheid“, „ervaring“, „geloof“, „gemeenschap met God“, enz., kris-kras dóór elkaar gebruikt worden; dat dit heel jammer is en dat het niet goed is, maar dat er bitter weinig tegen te doen is. Zelfs ben ik van meening, dat heel de tegenstelling, die in mijn titel vastgelegd

is, „ware of valsche mystiek“ eigenlijk, en strikt genomen, een onding is. Er is veel meer reden om te spreken van „christelijke“ en „niet-christelijke“ mystiek, mystiek, die uit het geloof en die niet uit het geloof is, enz. De tegenstelling „ware en valsche mystiek“ is, wetenschappelijk genomen, van alle kanten aanvechtbaar. Bovendien is ze uitermate zeer enghelder. Want alleen reeds als men denkt aan de lijdensgeschiedenis, die het enkele woord „mystiek“ heeft ondergaan, en die ze, och arme, bij dichters en schriftgeleerden of hun dubbelgangers, nog dagelijks doorleven moet, ik herzeg: alleen reeds, als men aan de lijdensgeschiedenis van het woord „mystiek“ denkt, is er reden voor een nuchter-wetenschappelijk mensch, om mij, alleen reeds na enkele lezing van mijn titel, te interpellieren met de gemoedelijke, maar niettemin vonnis-strijkende vraag: „mijnheer u spreekt een paar gróóte woorden „gelassen“ uit, en reeds uw titel is een luxe, die slechts hij zich permitteeren kan, die onderscheiden filosofische en psychologische scholen vernietigd heeft, en daarbenevens zijn eigen denkbeelden tegenover die alle heeft ontfouwd; och, mijnheer, verklaar u nader?“

En, wetenschappelijk gesproken, zou deze interpellant met zijn koele critiek het grootste gelijk van de wereld hebben. Het vries van bij menschen, die gelijk hebben“).

Niettemin — en dat is nu het leuke bij een praktische bespreking der dingen — niettemin weet ik, dat, ondanks het gróóte gelijk van dezen onderstelden wetenschappelijken interpellant met de monothe, toch iedereen onder onze praktische werkers op kerkelijk erf mij dadelijk begrijpt in den overigens door mezelf theoretisch veroordeelden titel. Want, wij allen hebben zoo onze gangbare termen. En, zelfs het misbruik der woorden, en ook zelfs het door elkaar werpen ervan, vertoont nog een zekere wetmatigheid; en die is wel zoo sterk, dat iedereen onder onze predikanten, ouderlingen of meelevende christenen dadelijk begrijpt, waar het over loopen zal hier, niet alleen, maar de tegenstelling, die mijn titel aangaf, zelf ook in zijn woorden uitspreekt en zoo doet gelden. De titel van het bovenbedoelde inleidend woord is mij trouwens zoo aangegeven in het ter bespreking overgegeven onderwerp.

En daarom laat ik alle zulke bezwaren in dezen praktischen opzet maar glippen, en ga met beide voeten op den bodem der praktijk staan, naast iederen praktischen werker in de zielszorg. Als maar afgesproken is, bij voorbaat, dat de aanhalingsteekens mijn door den arm der praktijk opgeheven schild blijven tegen alle pijlen der theorie, ook van mijzelf.

Dit dan pro domo, want de tijden zijn boos, omdat ze in menig opzicht zoo goed zijn.

...

Er valt trouwens nóg wel het een en ander te zeggen vóór de bespreking van gezonde en ziekelijke openbaringen van het verborgene godsdienstige leven, juist gelijk deze in de zielszorg ons ontmoeten.

Want de engere, private zielszorg is onder ons voor het overgrootste deel in handen van ongeletterden. Zonder de betekenis van den dienst des

*) Dit is iets anders, dan Gods gelijk-hebben, of het gelijk-hebben van Zijn Kerk, te willen aantoonen. Ik zeg dit even, omdat sommige broeders dat verschil over het hoofd zien; waarin zij stellig geen gelijk hebben, noch geven.

Woords en van het overige predikantswerk ook maar een oogenblik uit het oog te verliezen, constateert men toch, dat in onderscheiden Gereformeerde kerken, waar vele ouderlingen, dikwijls met groote opoffering, zich geven aan het geregelde huisbezoek, numeriek het contact met de uiteenlopende typen van geestelijk leven in de gemeente voor het grootste gedeelte berust bij het ouderling-schap. En onder hen, die dit ambt bekleeden, zijn dan weer de meesten menschen, die in hun laxatie van wat zich als „mystiek“ of „mysticisme“ aandient, geen andere mogelijkheden van „oriëntering“ op dit terrein hebben, dan die, welke hun gereformeerd besef, hun dikwijls zuiver functionerende „voelhoeven“, en hun eigen Schriftonderzoek hun openstelden. Al zou men nu ook voor hen het Ouderlingenblad tot een dagblad met ochtend- en avondeditie maken, en wekelijks conferenties voor hen beleggen, het is nu eenmaal onbegonnen werk, van hen te vragen, dat zij wegwijzen zullen worden in de kronkelgangen van het debat, dat de „wijzen en verstandigen“, als Deissmann, Söderblom, Heiler, Von Hügel, Merx, von Dobschütz, Aalders, Bouwman, Vorster, Otto, Brunner, Schunli, Dittney, Ritschl, Geenberg, Schaefer, Wabberton, Hoekstra, James, Geelkerken, Mehlis, Weber, Meinertz, en zeer veel anderen, met elkander voeren over wezen en waarde der christelijke mystiek.

Wij kennen wel geen leken, en zelfs de doorgaans aan dezen term gehechte betekenis lijkt ons voor den doorsnee-ouderling volstrekt niet passend. Maar wel moet men ermee rekenen, dat er waarheid ligt in de opmerking van Adolf Deissmann, dat met name in „leekenkringen“ het woord „mysticisme“ een noodlottige (verhängnisvolle) rol speelt; dat er voor het minst waarheid in ligt, zodra men maar dezen tragischen volzin in de gereformeerde taal heeft overgezet. En juist, omdat onze ouderlingen zonder eenige bepaalde studie, en dikwijls zonder eenige mogelijkheid van inzage van voorafgaande gegevens over de objecten hunner zielszorg, afgezonden worden naar menschen van allerlei slag, typen van echte dan wel vermeende vroomheid, die hun zielsgeheim, en hun gezelschapsgeheim, en hun dag- en nachtgeheim, zeer moeilijk laten raden, tenzij dan, wanneer men jaren lang door studie en vooral ervaring hen dadelijk kan herkennen en eenigermate rubriceren, — juist daarom hebben de ouderlingen het dikwijls zoo moeilijk. Op de predikanten (die meestal uit een andere streek afkomstig zijn, dan waarin zij hun ambtelijke entree doen) hebben zij vóór, dat ze de eigenaardigheden van de „mystiek“ of „mysticisme“ vroomheid in hun eigen omgeving gemakkelijker van den aanvang kennen; althans, wanneer het ouderlingen betreft, die bleven wonen in hun eigen omgeving. Maar bij de predikanten (die helaas zelf ook dikwijls den ambtelijken arbeid moeten ingaan, zonder iets te weten van wat er op dit terrein te beleven valt) staan zulke ouderlingen dan weer hierin ten achter, dat zij, juist als het geestelijk vroomheidstype van hun eigen omgeving hun uit jeugdervaring vertrouwd is, grootere moeite zullen hebben, om met koel hoofd en gereformeerd instinct, den toets der Schrift en der belijdenis daarbij aan te leggen. Want wat men van jongsaf kent, treedt niet zoo gemakkelijk binnen de wanden onzer eigen persoonlijkheid in het gericht. En als we dan aan onze groote steden denken, aan welker rand zich